

MAGYARORSZÁG ÉS KÍNA:

70 ÉVES KAPCSOLAT A VÁLTOZÓ VILÁGBAN



Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban

Felelős kiadó:
Ugrósdy Márton
Külügyi és Külgazdasági Intézet
igazgatója

Szerkesztő:
Goreczky Péter

Grafikai terv:
Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:
H-1016 Budapest, Bérc utca 13–15.
Tel.: +36 1 279-5700
E-mail: info@ifat.hu
<http://kki.hu>

A kiadványban szereplő tanulmányok és azok következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya állaspontjának.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet
Budapest, 2019.



TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK	4
PESTI MÁTÉ	
Köszöntő	7
TUAN CSIE-LUNG	
Köszöntő	8
UGRÓSDY MÁRTON	
Köszöntő.....	9
CSEN HSZIN	
Köszöntő.....	10
SZERZŐK	12

I. RÉSZ

KONG TIEN-PING	
A magyar és a kínai gazdasági reform tapasztalatai (1979-1989): A tudástörténet egy nézőpontja.....	16
ESZTERHAI VIKTOR	
A kínai modell és Magyarország	32
HSZÜ KANG	
Az Övezet és Út Kezdeményezés és a magyar fejlesztési stratégia közti szinergiák: helyzetkép és kilátások	54
HSZI SZE-CSANG	
A kínai–magyar gazdasági kapcsolatok az Övezet és Út Kezdeményezés tükrében	70
LOSONCZ MIKLÓS – VAKHAL PÉTER	
A gazdasági kapcsolatok alakulása Magyarország és Kína között az 1990-es évek eleje óta	96

MOLDICZ CSABA

Technológiatranszfer Kína és Magyarország között:
Lehetőségek és a valóság új geopolitikai környezetben..... 126

FÁBIAN ARMIN VINCENTIUS

A Magyarországra irányuló kínai turistaforgalom jelene
és dinamikusan bővülő lehetőségei 140

II. RÉSZ**SÁRVÁRI BALÁZS – TRAUTMANN LÁSZLÓ**

A magyarországi Kína-kutatások korszakai 1949–2018 között..... 156

KUO HSZIAO-CSING

A kínai irodalmi alkotások ismertté tétele Magyarországon
a kínai–magyar diplomáciai kapcsolatok felvétele után 184

TARRÓSY ISTVÁN – VÖRÖS ZOLTÁN

Kínai–magyar együttműködés a felsőoktatásban és a kutatásban:
hetven év áttekintése a kétoldalú diplomáciai kapcsolatok fényében..... 196

LIU HSZIAO-CSEN

A Konfuciusz Intézetek fejlődése a Kína és Magyarország közötti
felsőoktatási csereprogramok és együttműködés jegyében..... 214

SUN LŐ-SZU

A kínai akadémiai közösség gondolatai
a magyarok származásáról és vándorlásáról 230

BORSFAY KRISZTINA – NGUYEN LUU LAN ANH

Képek a jövőről: magyarországi kínai gyermekek
és fiatal felnőttek narratívái..... 246

BOROS GÁBOR PÉTER

Peking–Budapest, Budapest–Peking:
Milyennek látjuk egymást 2019-ben?..... 268



SZERZŐK

BORSFAY KRISZTINA

egyetemi tanársegéd, Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Interkulturális
Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

BOROS GÁBOR PÉTER

sinológus, Yenching ösztöndíjas, Pekingi Egyetem

ESZTERHAI VIKTOR

szenior kutató, Pallas Athéné Innovációs és Geopolitikai Alapítvány;
adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem

FÁBIAN ARMIN VINCENTIUS

egyetemi hallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Keleti nyelvek és kultúrák, Koreai szak;
kutató gyakornok, Pallas Athéné Innovációs és Geopolitikai Alapítvány

HSZI SZE-CSANG

MBA kandidátus, tanácsadó, Fudan–Corvinus Egyetem

HSZÜ KANG

tudományos munkatárs, Kínai Társadalomtudományi Akadémia
Kelet-Európai és Közép-Ázsiai Tanulmányok Orosz Intézete;
helyettes főtitkár, Kínai Társadalomtudományi Akadémia Kutatóközpontja
Egy övezet, egy út kezdeményezés

KONG TIEN-PING

egyetemi tanár, Európai Tudományok Intézete,
Kínai Társadalomtudományi Akadémia

KUO HSZIAO-CSING

docens és igazgatóhelyettes,
Pekingi Idegennyelvi Egyetem, Magyarország Kutatások Központ

LOSONCZ MIKLÓS

kutatóprofesszor, Magyar Tudományos Akadémia doktora;
egyetemi tanár, Budapesti Gazdasági Egyetem

LIU HSZIAO-CSEN

helyettes vezető, Pekingi Idegen Nyelvi Egyetem Konfuciusz Intézeti Iroda;
kínai nyelvtanár, Kong Zi Intézet, Malaya Egyetem

MOLDICZ CSABA

főiskolai tanár, kutatási dékánhelyettes, Budapesti Gazdasági Egyetem;
kutatásvezető, Keleti Üzleti Akadémiai Központ

NGUYEN LUU LAN ANH

intézetigazgató, egyetemi docens, Eötvös Loránd Tudományegyetem,
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

SÁRVÁRI BALÁZS

adjunktus, Budapesti Corvinus Egyetem, Mikroökonómia Tanszék;
rektor, Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium

SUN LŐ-SZU

szerkesztő, Kínai Társadalomtudományi Akadémia,
Idegennyelvű Irodalom Intézete

TARRÓSY ISTVÁN

habilitált doktor, egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem,
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék

TRAUTMANN LÁSZLÓ

habilitált egyetemi docens,
Budapesti Corvinus Egyetem, Mikroökonómia Tanszék

VAKHAL PÉTER

tudományos munkatárs, Kopint-Tárki Konjunktúrakutató Intézet Zrt.

VÖRÖS ZOLTÁN

adjunktus, Pécsi Tudományegyetem,
Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék



KÍNAI–MAGYAR EGYÜTTMŰKÖDÉS A FELSŐOKTATÁSBAN ÉS A KUTATÁSBAN: HETVEN ÉV ÁTTEKINTÉSE A KÉTOLDALÚ DIPLOMÁCIAI KAPCSOLATOK FÉNYÉBEN

TARRÓSY ISTVÁN – VÖRÖS ZOLTÁN

Összefoglalás: Tanulmányunk¹ a kínai–magyar kapcsolatok együttműködési kereteinek elmúlt hetven évét öleli fel, különös tekintettel a felsőoktatás terén történő együttműködésre, és több olyan konkrét személy karriertörténetét is felvázolja, akik jelentősen hozzájárultak a kétoldalú kapcsolatok fejlődéséhez. Az általunk tárgyalt időszakot több fázisra osztjuk:

1. 1949-től 1978/79-ig;
2. az 1980-as évek;
3. a magyarországi rendszerváltozástól, azaz az 1980-as évek végétől az ország EU-csatlakozásáig, 2004-ig;
4. 2004-től napjainkig, kiemelt figyelemmel a kínai Egy övezet, egy út kezdeményezésre, valamint a magyar *Stipendium Hungaricum* programra.

Az utóbbival kapcsolatban egyrészt áttekintjük az országos szintű adatokat, másrészt egy intézményi esettanulmány segítségével illusztráljuk a kétoldalú kapcsolatok legújabb dinamikáját.

Kulcsszavak: felsőoktatás, korábban végzett hallgatók, puha erő (*soft power*), *Stipendium Hungaricum*, Pécsi Tudományegyetem

Bevezetés

Napjainkban a nemzetközi porondon a Kínai Népköztársaság (KNK) kétségtelenül befolyásos pozíciót tölt be. 1949. októberi megalakulása óta az ország jelentősége fokozatosan nőtt a saját régióján belül, és mára a világpolitika egyik legmeghatározóbb tényezőjévé vált. A kínaiak ma már mindenütt hangsúlyosan vannak jelen, s ez Peking külpolitikájának köszönhető, amelynek sikerült összekapcsolnia a Középső Birodalmat (中國) az egész világgal, illetve a különböző országokban élő kínai közös-

1 A tanulmány a szerzők „The Sino–Hungarian Cooperation in Higher Education and Research: A 70-Year Overview in the Light of Bilateral Diplomatic Dynamics” című angol nyelvű anyagának magyar fordítása. Tarrósy István kutatását a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János kutatási ösztöndíja támogatja (2018–2021).

ségeket egymással.² Peking politikai, gazdasági, kulturális és katonai döntéseit ma már nem lehet félvállról venni, nagyon is komoly figyelmet kell szentelni nekik. A közelmúlt eseményei bebizonyították, hogy a KNK napjaink egyik legnagyobb vonzerővel rendelkező központja, amely számos más ország politikáját is meghatározza. Több regionális politikai szerveződés – a Sanghaji Együttműködési Szervezettől a 17+1-es együttműködésig – mutatja, hogy Kína egyre fontosabb szerepet tölt be a világpolitika színpadán. Ennek végső eredője az Egy Övezet, Egy Út (*One Belt One Road*, OBOR, illetve újabban: Övezet és Út Kezdeményezés, *Belt and Road Initiative*, BRI) kezdeményezés, amely nemcsak az egykori selyemút által létrehozott nemzetközi kapcsolatok újjáélesztése, hanem Kína geopolitikai pozíciójának a közvetlen környezetében, valamint a tágabb regionális és globális kontextusban történő megerősítésére való törekvés is. A hálózat új kapcsolódási módjai mellett – mint amilyen az Új Selyemút Gazdasági Övezet vagy a Tengeri Selyemút – Kína egyértelműen stratégiaileg fontos régiókat tekint a kelet-közép-európai (KKE) országokat is.

Peking képviselői számos gyakorlati partnerséget alakítottak ki a KKE-országokban, tartós beruházások és kereskedelmi kapcsolatok formájában, így ebből a szempontból Kína a térségben kulcsfontosságú referenciaponttá vált. A régió országai közül hazánk több szempontból is versenyelőnyt szerzett, és a kínai beruházások számára az egyik legvonzóbb területté vált. Mint Matura Tamás kiemeli: „Bár Kína formális együttműködési megállapodást írt alá 16 KKE-országgal, amelyek közül 11 az EU tagja, közülük a legfontosabb Csehország, Magyarország, Lengyelország, Románia és Szlovákia, amelyek a kelet-közép-európai EU-tagállamok GDP-jének csaknem a 82 százalékát adják; ezekbe az országokban irányul a régió és Kína 64 millió dolláros kétoldalú kereskedelmének 89 százaléka.”³

Nem sokkal az után, hogy Mao Ce-tung, a Kínai Kommunista Párt vezetője 1949. október 1-jén kikiáltotta a Kínai Népköztársaságot, Magyarország elismerte az új államot, és diplomáciai kapcsolatot létesített vele. A kétoldalú kapcsolatok során elsősorban a politikai és gazdasági, másodsorban a „puhább” területeken történő együttműködésre koncentráltak. Már 1950-ben bevezették a diákok és kutatók cseréjét elősegítő ösztöndíjakat, amelyeknek köszönhetően első ízben tanulhattak magyar ösztöndíjasok Pekingben. Salát Gergely szavaival élve: „az 1950-es évek első fele alapvetően az ismerkedés időszaka volt.”⁴

A jelen cikkben a kétoldalú együttműködés két fontos időszakát vizsgáljuk:

1. az 1949–1950-től 1988 tavaszáig tartót, amely több fázisból állt;
2. a magyar rendszerváltástól (1989–1990) napjainkig, amelyben az események és tevékenységek alapján szintén különböző fázisok figyelhetők meg.

2 A kínai külpolitika ősidők óta arra törekedett, hogy kapcsolatokat teremtsen mind más országokkal, mind a Mennyei Birodalomban élő nemzetiségekkel. Ennek eszközüül felhasználták a „házasságdiplomáciát” (heqin, 和亲) és egyéb „puha” asszimilációs módszereket is. Bővebben lásd: Bárdi László, *Őstörténetünk ösvényein* (Pécs: Pro Pannonia Kiadó, 2016), 21.

3 Matura Tamás: „China–CEE Trade, Investment and Politics”, *Europe–Asia Studies* 71. no. 3. (2019): 389.

4 Salát Gergely, „Budapesttől Pekingig. A magyar–kínai kapcsolatok története”, *Konfuciusz Krónika* 3, no. 2 (2009): 11., http://www.konfuciuszintezet.hu/letoltesek/pdf/Konfuciusz_Kronika_2009-2.pdf.



Óvatos kezdet az 1950-es években, stagnálás a hatvanas években, újrakezdés a hetvenes évek végén és a nyolcvanas éveken át

A frissen kialakított diplomáciai kapcsolat első éveiben mindkét fél lépéseit természetesen a központi pártpolitika határozta meg. A kezdeti diákcserek a nyelvoktatást célozták: ösztöndíjasok utaztak Pekingbe mandarin nyelvet, Budapestre pedig magyart tanulni. Az első magyar diákok (köztük például Galla Endre, Józsa Sándor, Polonyi Péter) később fontos szerepet játszottak az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) 1924-ben alapított – és már a kezdetektől kínai nyelvet és kultúrát is oktató – Kelet-ázsiai Intézetén belül a sinológia tudományág fejlődésében. Mint arra Salát Gergely is utalt, e tudósok közül sokan fordítottak magyarra klasszikus és modern kínai irodalmat. A hazánkba érkezett kínai diákokat viszont a pártszervek a diplomáciai kapcsolatok erősítése céljából választották ki: egyetemi tanulmányaik elvégzése után különböző diplomáciai pozíciókba kerültek – először Budapesten, a Kínai Népköztársaság Magyarországi Nagykövetségén, később a pekingi külügyminisztériumban, majd néhányuk ismét visszakerült a magyar fővárosba.

Ahogy Michael B. Yahuda 1994-ben megállapította, „1955 és 1959 között Kína aktív és konstruktív szerepet játszott a kelet-európai transznacionális kapcsolatokban”.⁵ Érdemes azonban megjegyezni, hogy Magyarország már korábban, 1952-ben is közvetítőként lépett fel Egyiptom és a KNK között. Mivel Kairó „előbb ismerte el a rivális Kuomintang-rezsimet Tajvanon, mint a KNK-t 1954-ben, [és] mivel diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokat szeretett volna kialakítani a szocialista Kínával, Magyarország segítségét kérte.”⁶

Két évvel később a magyar forradalom és az arra adott szovjet reakció „jelentős következményekkel járt, ugyanis annak hatására [Mao] újragondolta a szocialista társadalom problematikáját.”⁷ A Kádár-rendszer konszolidációjához a KNK politikai és gazdasági támogatást is nyújtott, amit két magas szintű látogatás is megerősített: először Csou En-laj kínai miniszterelnök és külügyminiszter utazott Budapestre, 1957 januárjában, majd még ugyanabban az évben Kádár János viszonzta a látogatást Pekingben.⁸

1959 márciusában egy kínai párt- és kormánydelegáció érkezett Budapestre Csou Te alelnök vezetésével, április-májusban pedig egy magyar küldöttség utazott Kínába, élén Münnich Ferenc miniszterelnökkel. E látogatás során, május 6-án írták alá a baráti együttműködési szerződést, amelyben a felek a politika, a gazdaság és a kultúra terén történő együttműködés erősítéséről és fejlesztéséről állapodtak meg. Mivel az 1956-os forradalom után a Kádár-rendszernek nagymértékű nemzetközi elszigeteltséggel kellett szembenéznie, a Pekinggel kialakított, hasonló formális

-
- 5 Michael B. Yahuda, „China and Europe: The Significance of a Secondary Relationship”, in *Chinese Foreign Policy. Theory and Practice*, szerk. Thomas W. Robinson és David Shambaugh (Oxford: Clarendon Press, 1994), 266–82.
 - 6 Békés Csaba és Vékony Dániel, „Unfulfilled Promised Lands: Missed Potentials in Relations Between Hungary and the Countries of the Middle East, 1955–75”, in *Warsaw Pact Intervention in the Third World. Aid and Influence in the Cold War*, szerk. Philip E. Muehlenbeck és Natalia Telepneva (London–New York: I.B. Tauris, 2018), 274.
 - 7 Yahuda, „China and Europe”, 276.
 - 8 Salát, „Budapesttől Pekingig”, 11.

kötelékek és tevékenységek sokat jelentettek a magyar külpolitika számára, amely igyekezett támogatást nyerni a környező szocialista államoktól, a fejlődő országoktól és más, nem szövetséges politikai formációktól is.⁹

Amikor 1963-ban normalizálódott a viszony Magyarország és az ENSZ között, hazánk elszigeteltsége lassan megszűnt. Ezzel egyidejűleg viszont fokozatosan nőtt a távolság a KNK és a Szovjetunió között,¹⁰ és mivel Magyarország a Moszkva vezette kelet-európai blokkba tartozott, a kétoldalú kapcsolatok stagnálni kezdtek. A viszonyukat egyre növekvő feszültség jellemezte 1960 és 1966 között, majd a kínai kulturális forradalom első éveiben (1969-ig) a két ország szocialista pártja közötti ideológiai szakadék is nőtt, ami a kétoldalú kapcsolatokra is negatív hatással volt.¹¹ Ennek ellenére Pekingben a felsőoktatás terén intézményesült a hungarológia: megalapították az ottani Idegen Nyelvek Egyetemének magyar nyelv és kultúra szakát. Az oktatás a nyelvre és az irodalomra koncentrált, s így a hallgatók magas szintű nyelvtudást értek el, de más területen nem rendelkeztek készségekkel és szaktudással. Ugyanakkor az akkoriban ott végzett diákok mindegyike kapott munkát, általában kormányintézményeknél.¹²

Az 1970-es évek kétoldalú diplomáciai kapcsolataira jellemző alacsony szint után, „ahogy az 1970-es évek végén Kína elindult a reformok útján, az országban zajló bel- és külpolitikai változások lehetővé tették, hogy ismét nyisson Kelet-Európa felé”,¹³ így Magyarország irányába is. Ebben Peking építhetett a meglehetősen független magyar külpolitikára is, amely az 1980-as évek elejére nemzetközi elismerést szerzett azáltal, hogy határozottan kiállt a nyugati és keleti blokk békés egymás mellett élésének lehetősége, sőt szükségessége mellett. Ennek hatására Kádár János sok külföldi szemében a keleti blokk „tisztéletreméltó nagy öregje”¹⁴ lett.

Azon magyar szakos kínai diákok közül, akik az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején szerezték meg a diplomájukat, néhánynak lehetősége nyílt magyarországi részképzésen is részt venni, de csak kevesen tehették ezt Budapesten, az ELTE-n.

9 Például a magyar külügyminiszter-helyettes 1957 nyarán Indiába, Burmába, Nepálba, Ceylonba, Szíriába, Egyiptomba és Szudánba is vezetett delegációt. Még jelentősebb esemény volt az indonéz elnök, Ahmed Szukarno hivatalos látogatása Budapesten, 1960-ban, majd Kwame Nkrumah ghánai elnöke 1961-ben. Bővebben lásd: Romsics Ignác, Magyarország története a 20. században (Budapest: Osiris Kiadó, 2003), 512.; Ginelli Zoltán, „Hungarian Experts in Nkrumah's Ghana. Decolonization and Semiperipheral Postcoloniality in Socialist Hungary”, *Mezosfera.org*, a letöltés ideje: 2019. július 21., <http://mezosfera.org/hungarian-experts-in-nkrumahs-ghana/>.

10 Ekkorra már „Kína és a Szovjetunió rendszeresen nyilvánosan ellentétbe került egymással, [...] és Mao minden lehetőséget megragadott, hogy Kína autonómiáját kifejezze.” Henry Kissinger, *On China* (New York: Penguin Books, 2012), 168.

11 Ministry of Foreign Affairs, „Sino–Hungarian Relations”, *China Daily*, a letöltés ideje: 2019. augusztus 20., http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-06/08/content_337607.htm.

12 Kunyu Gong, „A magyartanítás múltja és jelene Pekingben”, *THL2: Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture* no. 1–2. (2008): 44, a letöltés ideje: 2019. június 18., <https://epa.oszk.hu/01400/01467/00004/pdf/044-047.pdf>. Az első hallgatók az ötéves egyetem elvégzése után kapták meg a diplomájukat, 1966-ban. A 2010-es évekig több mint 250 diák végzett magyar szakon Pekingben.

13 Yahuda: „China and Europe”, 278.

14 Romsics: *Magyarország története*, 521.



A Magyarországon töltött hónapok során vidéki látogatásokra is sor került, így például lehetőségük nyílt két napot Pécsen tölteni. A magyar és a kínai tudományos akadémiák 1984-ben aláírtak egy megállapodást, amely a tudományos csereprogramokat és a kutatók mobilitását tette lehetővé.

Dolgozatunkban a kétoldalú oktatási kapcsolatok első időszakának utolsó generációját vizsgáljuk meg részletesebben. Közéjük tartozott az a tizennégy pekingi diákból álló végzős évfolyam, amelynek tagja a részképzést a pécsi Janus Pannonius Egyetemen végezték 1986 ősze és 1988 tavasza között. Mint Bárdi László Kína-szakértő egy interjúban elmondta,¹⁵ e diákok későbbi karrierjét már nem teljes mértékben a pártvezetés határozta meg: néhányan cégeknél helyezkedtek el, sőt olyanok is volt köztük, akik Magyarországon maradtak. Bárdi professzor a pécsi egyetemen dolgozott, és az említett kínai diákoknak a magyar oktatási rendszerről, annak szerkezetéről, szabályairól és intézményeiről tartott előadásokat. A képzés során számos szakmai kirándulást tettek, és a helyi iskolákba és állami intézményekbe is ellátogattak, amit a kínai diákok igen hasznosnak találtak. A kormánynak abban a döntésében, hogy egy vidéki egyetem is részt vegyen a csereprogramban, egy jó kapcsolattal rendelkező és újító gondolkodású professzor, Ormos Mária¹⁶ is szerepet játszhatott, aki akkoriban a Janus Pannonius Egyetem rektora volt.

Azok a kínai diákok, akik a diplomáciai pályára léptek, magas pozíciókat és sikeres karriert értek el. Bárdi László név szerint is kiemelte Liang Cai-dét, aki politikai tanácsadóként a budapesti nagykövetség második legfontosabb diplomatája lett, majd több évig egy kínai cégnél dolgozott, és ma a malajziai Sabah főkonzulja. Vang Hung-liang a budapesti nagykövetségen a gazdasági ügyek felelőse volt, ma Örményországban, Jerevánban tanácsadóként dolgozik a helyi kínai nagykövetségben. Csen Hszing Pécsen közgazdaságtant tanult, később jogászként szerzett doktori címet. Jelenleg a Kínai Társadalomtudományi Akadémián az Európai Tanulmányok Intézetének főigazgató-helyettese, valamint 2017 óta egy Budapesten bejegyzett kínai szakértői csoport, a Kína–KKE Intézet elnöke és ügyvezetője. Bárdi professzor szerényen megjegyezte, hogy mindhármuktól ő maga is sokat tanult.

A következő rész egy 1990-es években végzett diák karriertörténete, amely a kétoldalú kapcsolatok néhány fontos jellemzőjére mutat rá.

Magyarország demokratizálódása az 1990-es évek elején, csatlakozás az EU-hoz az új évezredben és az OBOR kezdeményezés

A magyar kormány 1988 végén megszüntette a kínai állampolgárok vízumkötelezettségét (ez a döntés 1992-ig maradt életben). Ezt megelőzően, 1987-ben két fontos diplomáciai látogatás történt: először Csao Ce-jang párttitkár érkezett Budapestre, majd október 9. és 15. között Kádár János tartózkodott Pekingben.

15 A szerzők 2019. szeptember 2-án rögzített interjúja Bárdi Lászlóval. Bárdi László (1932–) orientalista, Kína-szakértő, a Pécsi Tudományegyetem professor emeritusa, Pécs város díszpolgára; pályája során számos rangos díjat kapott, köztük 2017-ben Kína Különleges Könyv díját.

16 Ormos Mária (1930–) történész, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, professor emerita a Pécsi Tudományegyetemen, 1984 és 1992 között a Janus Pannonius Egyetem rektora.

A magyar rendszerváltás éveiben a hungarológiát, illetve kelet-európai tanulmányokat folytató diákok segítették fenntartani a két ország kétoldalú kapcsolatait. Taj Ping-kuo 1989 és 1991 között Budapesten volt nagykövet, Hu Csin-tao kormánya alatt pedig 2008-tól a kínai külpolitika egyik legrangosabb személyisége lett. Jelenleg a Csinani Egyetem vezetője. Csen Csi-liu szintén Kína nagykövete volt Magyarországon, akinek az 1992 és 1996 közötti mandátuma alatt két fontos diplomáciai látogatás történt: először 1994-ben Göncz Árpád köztársasági elnök utazott Kínába, majd 1995-ben Csiang Cö-min, az akkori kínai elnök érkezett Budapestre.

Magyarországon azonban akkoriban nem volt hangsúlyos a Kínával (vagy más ázsiai országokkal) való együttműködés fejlesztése, mivel a külpolitika fő irányai az alábbiak voltak:

1. transzatlanti kapcsolatok, csatlakozás a NATO-hoz;
2. európai integráció, európai uniós tagság;
3. kapcsolatok a Kárpát-medencében élő magyar diaszpórákkal és így Magyarország makrokörnyezetével.¹⁷

A kínai–magyar kapcsolatok nem élveztek prioritást 2003-ig, amikor is ismét a magyar kormány külpolitikai napirendjére kerültek. Az oktatás és a tudomány terén azonban több fontos intézményi megállapodás született. 1997. december 2-án a két ország a képesítések és diplomák kölcsönös elismerésében állapodott meg. 2002 júniusában kétoldalú tudományos és a technológiai együttműködési megállapodást írtak alá, amely jelentősen hozzájárult a tudományos kapcsolatok fejlődéséhez. A végrehajtására mindkét ország kormányügynökséget nevezett ki, valamint közös kutatási alapot hoztak létre a közösen folytatandó projektek mobilitási költségeinek finanszírozása céljából.¹⁸

Az 1990-es évek óta a kétoldalú együttműködés inkább „egyénközpontúan” szerveződik. Természetesen mind a magyar, mind a kínai kormány fontosnak tartja a közös projektek megfelelő politikai és anyagi háttérének biztosítását, magát az együttműködést azonban inkább egyes intézmények irányítják, vagyis a két ország egy-egy egyeteme között jön létre megállapodás. A hallgatók a másik ország számos felsőoktatási intézményében szerezhetnek diplomát, részképzésen vagy nyári egyetemen vehetnek részt, illetve akár kutatási együttműködést alakíthatnak ki. Ez minden tudományterületre igaz, nem csak a nyelvvel és irodalommal foglalkozó képzetésekre.

Magyarország 2004-es európai uniós csatlakozása óta a magyar–kínai kétoldalú oktatási együttműködés terén is számos, mérföldkőnek számító esemény történt, illetve projekt valósult meg.¹⁹ 2004 szeptemberében kezdte meg működését az első

17 A külpolitika változásairól bővebben lásd: Tarrósy István és Vörös Zoltán, „Hungary's Global Opening to an Interpolar World”, *Politéja* 2, no. 28. (2014): 140.

18 Magyarország Nagykövetsége, Peking, „Kétoldalú tudományos kapcsolatokfejlődése”, (2019).

19 Az eredmények hivatalos listáját lásd: Magyarország Nagykövetsége, Peking, „Magyar–kínai oktatási kapcsolatok dióhéjban”, a letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://peking.mfa.gov.hu/eng/page/magyar-kinali-oktatasi-kapcsolatok-diohejban>.



magyar–kínai két tanítási nyelvű általános iskola.²⁰ 2006 decemberében nyitották meg az ELTE-n az első Konfuciusz Intézetet (KI), amely napjainkban már egy kelet-közép-európai regionális tanárképző központot is működtet (hivatalosan 2014 novemberétől). A magyar egyetemeken összesen négy KI működik: az ELTE mellett a Szegedi Tudományegyetemen (2012), a Miskolci Egyetemen (2013) és a Pécsi Tudományegyetemen (2015) nyílt ilyen központ. Ez utóbbi Tuan Csie-lung kínai nagykövet szerint Kelet-Közép-Európában, sőt az egész kontinensen az első olyan Konfuciusz Intézet, amely a kínai hagyományos gyógyászatra koncentrál.²¹ Az intézet alapító partnere a tangsani (Hopej tartomány) Észak-kínai Tudományos és Technológiai Egyetem, amely nemrég egy hungarológiai központot is nyitott a városban.

A két ország állami szintű oktatási rendszerének globális pozícióját erősítő kétoldalú együttműködés fokozása érdekében különböző „puha” eszközöket vetettek be. Ezek közül a legfontosabb az ösztöndíjak körének kibővítése volt, de a kulturális diplomácia is alapvető szerepet játszik a lakosságon belül a másik ország iránti érdeklődés felkeltésében. A Pekingi Magyar Kulturális Intézet számos eseménye kapcsolódik az oktatáshoz, például a 2015. októberben indult Kodály Pont program, amely „3–12 éves gyermekeknek, illetve felnőtteknek is kínál korosztályonként kiscsoportos zenei foglalkozásokat, valamint a környékbeli szegény gyermekek számára ingyenes kórus foglalkozásokat (*Sic!*)”²²

A legmeghatározóbb hatású intézkedés a széles körű *Stipendium Hungaricum* (SH) ösztöndíjprogram, amelyet egy kormányügynökség, a Tempus Közalapítvány (TKA) irányít. A program megalapozhatja a különböző kétoldalú együttműködések és hosszú távon segít azok fenntartásában, amennyiben a már lediplomázott diákokat a rendszerben tartja, s így tulajdonképpen „kulturális nagykövetekeként” számíthat az ország rájuk. A kormány 2013-ban, a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény, valamint a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény felhatalmazása alapján indította el a programot. Az ösztöndíjprogram „célja a kormányközi oktatási megállapodások végrehajtása érdekében a külföldi hallgatók magyar felsőoktatási intézményekben folytatandó tanulmányainak kiemelt támogatása. Az ösztöndíjprogram végrehajtásának részleteit a külpolitikáért felelős miniszter (a továbbiakban: miniszter) által vezetett minisztérium (a továbbiakban: minisztérium) a külföldi partner illetékes minisztériumával (a továbbiakban: küldő fél) kötött megállapodása szabályozza az e rendelet és a vonatkozó kormányközi megállapodás előírásainak megfelelően.”²³

Igyártó István, a Külgazdasági és Külügyminisztérium kulturális diplomáciáért felelős államtitkára azt hangsúlyozta, hogy a program „mint külpolitikai eszköz” a napjaink globalizálódó világában egyre nagyobb jelentőségű oktatási vagy tudományos

20 Lásd még: Magyar–Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium, <http://magyar-kina.hu>.

21 Hanban News, „Europe’s First Confucius Institute for Traditional Chinese Medicine Celebrates Its First Anniversary”, a letöltés ideje: 2019. szeptember 7., http://english.hanban.org/article/2016-04/13/content_637979.htm, 1.

22 Magyarország Nagykövetsége, Peking, „Magyar–kínai oktatási kapcsolatok dióhéjban”.

23 Lásd: „285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról”, *Wolters Kluwer*, a letöltés ideje: 2019. szeptember 5., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300285.KOR>.

migráció hatására született meg: „az agyakért – egyfajta kulturális dominancia jegyében – megindult egyfajta harc a világban a fejlett országok között is, és mindenféleképpen az az ország élvez előnyt, amely nemcsak odavonzza a diákokat, hanem tartósan ezt a kvalifikált munkaerőt meg tudja szerezni a saját munkaerőpiaca számára, hosszabb távon tud számítani annak tudására, annak munkájára.”²⁴ Ez az ösztöndíjprogram nem egy vadonatúj jelenség, hanem a már a szocializmus idején létezett hasonló programok felélesztése. Annak idején is sikeresen toboroztak egyfajta „támogató közösséget” a magyar egyetemeken végzettek közül. A magyar–kínai kétoldalú kapcsolatok keretein belül a kínai kormány is „egyre több ösztöndíj-lehetőséget kínál a magyar diákoknak, köztük doktori kurzusokat is a tudósok következő generációja számára.”²⁵

Az OBOR része egy ösztöndíjrendszer is, amelyet a KNK oktatási minisztériuma indított annak támogatására, hogy a kínai egyetemek vonzóbbá váljanak a kezdeményezésben részt vevő országok diákjai számára. Ugyanakkor maguk az egyetemek és az egyes tartományi kormányzatok is kínálnak ösztöndíjakat. A népköztársasági szintű rendszer „kínai kormányzati ösztöndíjként” ismert; ennek keretén belül bármely külföldi diák beiratkozhat annak a 243 egyetemnek valamelyik szakára, amelyek a Kínai Ösztöndíjtanács (*China Scholarship Council, CSC*) által biztosított ösztöndíjakat adhatnak.²⁶

A Stipendium Hungaricum

és az egyetemek közti kétoldalú megállapodások: egy 2019-es országos szintű áttekintés a kínai diákok kapcsán

A *Stipendium Hungaricum* (SH) program 2018-ra nemzetközi szinten is példaértékű keretet alakított ki a külföldi tanulás és kutatás terén, hiszen annak keretén belül összesen több mint ötezer diák tanult Magyarországon az ötvennél is több olyan országból, amellyel a magyar kormány kétoldalú megállapodást írt alá. A 2018–2019-es tanévre 28.338 diák írta be a jelentkezésében az első helyre a programban részt vevő huszonnyolc intézmény valamelyikét (ezek nagyrészt egyetemek, továbbá a Balassi Intézet, amely most már a Külgazdasági és Külügyminisztérium része).²⁷ A partnerországok közül Kína 2019-ben 265 új diákot küldhetett (az első évben ez a kvóta csupán 200 volt). A KNK-ból érkező diákokat huszonkét felsőoktatási intézmény fogadja, köztük a Balassi Intézet. Az 1. táblázat és az 1. ábra részletesen mutatja a kínai hallgatók eloszlását.

24 Országgyűlés külügyi bizottsága, „Jegyzőkönyv az Országgyűlés Külügyi bizottságának 2015. május 20-án, szerdán, 9 óra 50 perckor kezdődően az Országház főemelet 55. számú tanácsstermében megtartott üléséről”, a letöltés ideje: 2019. szeptember 4., <https://www.parlament.hu/documents/static/biz40/bizjvk40/KUB/1505201.pdf>, 6.

25 Magyarország Nagykövetsége, Peking: „Magyar–kínai oktatási kapcsolatok dióhéjban”.

26 Lásd: Scholarship Fellow, <https://scholarshipfellow.com/chinese-government-scholarship-china-government-scholarship-process/>.

27 Az adatok forrása: Tempus Közalapítvány, „2018. évi jelentkezési adatok”, a letöltés ideje: 2019. szeptember 5., <https://tka.hu/palyazatok/7619/statisztikak>.

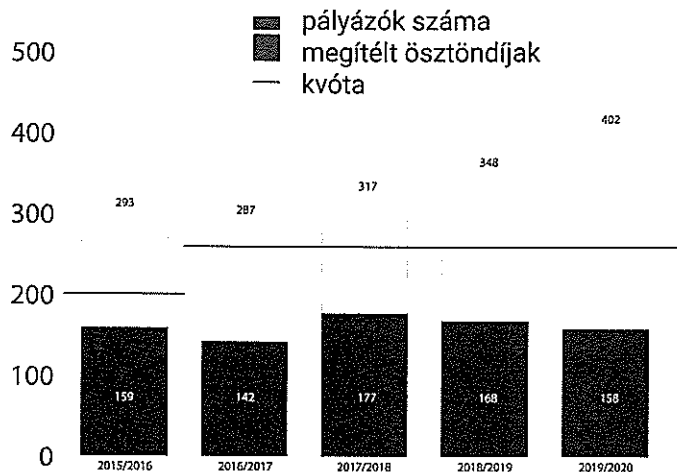


1. ábra
A jelentkezők és a megítélt SH-ösztöndíjak száma
a kínai országkvótához viszonyítva, 2015–2019²⁸

Kínai pályázók és megítélt ösztöndíjak	2017 pályázók	2017 ösztöndíjasok	2018 pályázók	2018 ösztöndíjasok	2019 pályázók	2019 ösztöndíjasok
Budapesti Gazdasági Egyetem – Alkalmazott Tudományok Egyeteme	34	9	31	20	29	15
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	55	36	67	43	66	29
Budapesti Corvinus Egyetem	65	31	74	20	105	37
Eötvös Loránd Tudományegyetem	22	8	35	9	35	16
Eszterházy Károly Egyetem	2	3	1		3	2
Magyar Képzőművészeti Egyetem	2	0	0	0	2	0
Károli Gáspár Református Egyetem	1	0	0	0	0	0
Liszt Ferenc Zeneakadémia	4	2	11	4	9	0
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest	25	12	16	4	nincs adat	nincs adat
Balassi Intézet	2	4	0	0	2	2
Nemzeti Közzolgálati Egyetem	2	2	3	0	1	
Óbudai Egyetem	9	4	0	1	4	3
Semmelweis Egyetem	0	0	1	0	10	0
Széchenyi István Egyetem	0	1	23	2	4	3
Szent István Egyetem	15	13	38	10	18	14
Debreceni Egyetem	26	9	2	23	44	19
Dunaújvárosi Egyetem	1	3	0	0	0	0
Miskolci Egyetem	3	3	3	1	3	1
Pannon Egyetem	4	7	4	2	7	2
Pécsi Tudományegyetem	30	21	2	1	43	9
Soproni Egyetem	0	1	19	14	1	1
Szegedi Tudományegyetem	15	8	19	14	16	5
Összesen	317	177	348	168	401	158

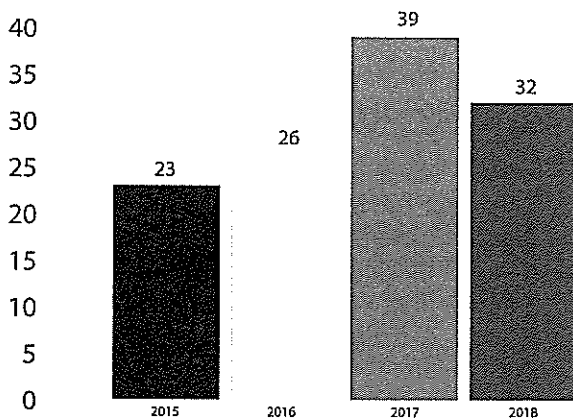
28 Az adatok forrása: Tempus Közalapítvány.

1. ábra
A jelentkezők és a megítélt SH-ösztöndíjak száma a kínai országkvótához viszonyítva, 2015–2019²⁹



A kínai diákok angol vagy magyar nyelvű programra iratkozhatnak be. Túlnyomó többségük minden szinten (alap- és mesterszakon, illetve a doktori képzésben is) az angol nyelvű programot választja. 2017-ben és 2018-ban több mint harminc diák tanult doktori képzésben (lásd 2. ábra), ami összhangban van a *Stipendium Hungaricum* filozófiájával, amely egyre nagyobb hangsúlyt fektet a doktoranduszok toborzására és ezáltal a kutatási együttműködések kialakítására.

2. ábra
Doktori SH-ösztöndíjjal beiratkozott kínai diákok, 2015–2018³⁰



29 Az adatok forrása: Tempus Közalapítvány.

30 Az adatok forrása: Tempus Közalapítvány.



A kutatást támogatja a már említett Kína–KKE Intézet, amelyet 2017-ben alapított a Kínai Társadalomtudományi Akadémia (KTA), a közép- és kelet-európai tudományos és kutatóintézetek kapcsolatainak és partnerségének az erősítése céljából. „Az intézet szívesen látja a KKE-országok tudósait és kutatóit, hogy együttműködést valósítsanak meg a kutatás, a tereptanulmányok, a szemináriumok és előadássorozatok, fordítások és publikációk terén, továbbá képzési programokat szervezzenek a fiatalabb hallgatók számára.”³¹ A Magyarországról és Kínából ki-, illetve az oda beutazó kutatók mobilitását folyamatosan elősegítik a kétoldalú tudományos és technológiai (TÉT) megállapodások. Ezek közül az egyik legfrissebbet a KTA és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) írta alá 2019 májusában, a két ország diplomáciai kapcsolatainak 70. évfordulójára rendezett ünnepségek részeként. A KTA igen aktívan támogatja a különböző egyezményeket, köztük azt, amely lehetővé tenné egy kínai–magyar egyetemnek az NKE közreműködésével történő megalapítását.

A magyar diákok számára is hasznosak a kétoldalú egyetemi megállapodások, amelyek a 2010-es években az együttműködést dominálják. Az általános gyakorlat az, hogy az egymásnál tett látogatásokat követően a két fél egyetértési megállapodást (EM) ír alá, amely lehetővé teszi, hogy a magyar diákok a *Campus Mundi* program révén egy féléven (általában 3–5 hónapon) keresztül ösztöndíjként tanulhassanak az adott kínai partneregyetemen. Az ilyen kétoldalú megállapodások segítségével könnyebb megszerezni az Erasmus+ nemzetközi kreditmobilitási ösztöndíjat, amely szintén felhasználható a partnerintézetek között a diákok, tanárok és adminisztrátorok cseréjének finanszírozására.

Az oktatási szektor (és természetesen a hozzá kapcsolódó kormányhivatalok, a tagjakkal, magukkal az egyetemekkel együtt) mindkét országban biztosítja, hogy a döntések a minőség alapján szülessenek (és nem csak számszerűleg szeretné növelni a kétoldalú kapcsolatokat), és konszenzus van arról is, hogy a minőségi és fenntartható partnerségeket ösztönözni kell. David M. Lampton, „a kínai hatalom három arcáról” írt könyvében azt hangsúlyozza, hogy „Kínában az oktatás fejlesztése az az alap, amelyre a jövő politikai, üzleti és intellektuális vezetése támaszkodik.”³² Ezért a nemzetközi szinten elismert és rangsorolt egyetemeken történő minőségi oktatás bel- és külpolitikai szempontból egyaránt kulcsfontosságú a KNK hosszú távú fejlődéséhez és pozíciójának megtartásához.

Esettanulmány: a Pécsi Tudományegyetem kínai kapcsolatai 2019-ben

Tanulmányunk utolsó részében egy vidéki magyar intézménnyel kapcsolatosan készült rövid esettanulmányt mutatunk be. A Pécsi Tudományegyetem – amely 1367-es alapításával Magyarország első egyeteme volt – a *Stipendium Hungaricum* program bevezetése óta az öt legnépszerűbb fogadóintézmény egyike. 2018-ban például az összes jelentkező 8,2 százaléka a Pécsi Tudományegyetemet jelölte be az első helyen; e téren csak a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (19,1%), a Debreceni

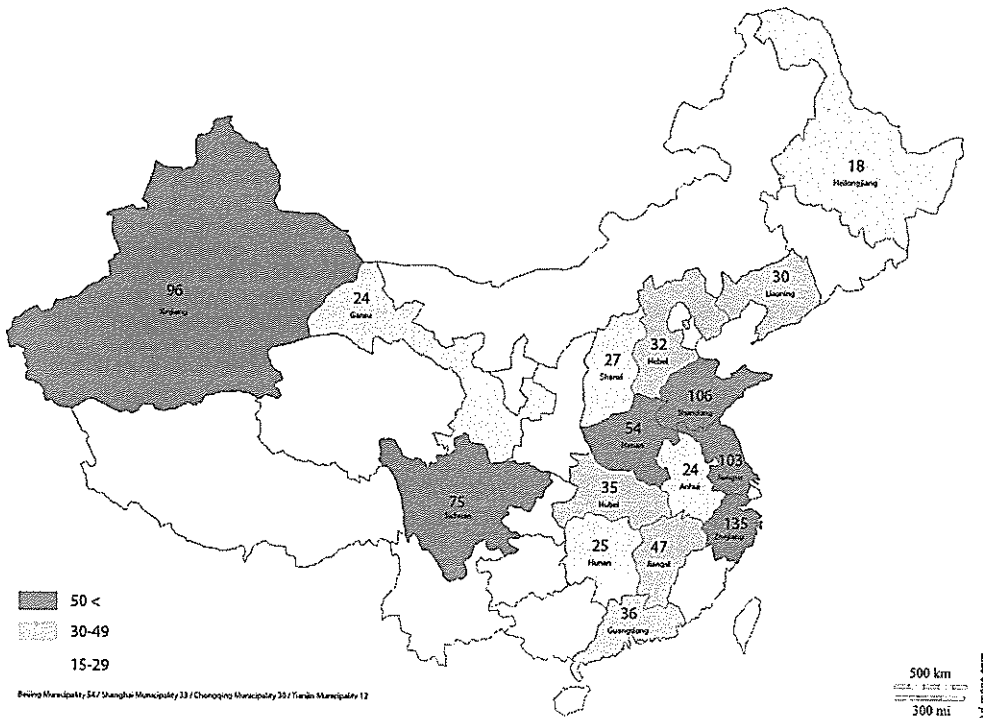
31 Bővebben lásd: China–CEE Institute, „China–CEE Institute”, a letöltés ideje: 2019. szeptember 5., <https://china-cee.eu/structure/>.

32 David M. Lampton, *The Three Faces of Chinese Power. Might, Money, and Minds* (Berkeley–Los Angeles: University of California Press, 2008), 124.

Egyetem (17,3%), az ELTE (10,5%) és a Budapesti Corvinus Egyetem (9,7%) előzte meg.³³ Pécssett már több mint 30 éve folyik tandíjköteles oktatás az orvos- és fogász-, valamint az utóbbi időben a gyógyszerészképzés terén. Az alábbi térképen (3. ábra) az látható, hogy a Pécsi Tudományegyetemen 2019-ben tanuló kínai diákok mely tartományokból jöttek, míg a 2. táblázat a kínai hallgatók számáról ad teljes képet.

3. ábra

Kínai diákok a Pécsi Tudományegyetemen, 2019 (származási tartomány szerint)³⁴



Mivel a diákok száma és az egyetemi, városi vagy nagyobb közigazgatási egység szintű kétoldalú megállapodások között korrelációt találunk, azt feltételezhetjük, hogy minél intenzívebbek és élénkebbek a tartományi és városi szintű közös tevékenységek, annál nagyobb a hallgatók száma. A Pécsi Tudományegyetemnek idén 12 érvényes és működő EM-je van. A 4. ábra az egyetem kínai partnerintézményeinek az országon belüli (tartományi szintű) elhelyezkedését mutatja. A régiók közötti politikai kapcsolatok tovább erősíthetik az együttműködést, így a Baranya megye és Csöcsiang tartomány által nemrég – a két térség közti baráti kapcsolatokat felvételeként 15. évfordulója alkalmából – megújított egyezmény is új csatornákat nyithat meg az oktatási és kutatási lehetőségek, valamint a diákcserék előtt.³⁵

33 Az adatok forrása: Tempus Közalapítvány, „2018. évi jelentkezési adatok”.

34 Az adatok forrása: Pécsi Tudományegyetem, Kapcsolati és Nemzetköziesítési Igazgatóság.

35 Lásd: Govt.Chinadaily.com.cn, a letöltés ideje: 2019. szeptember 5., <http://govt.chinadaily.com>.



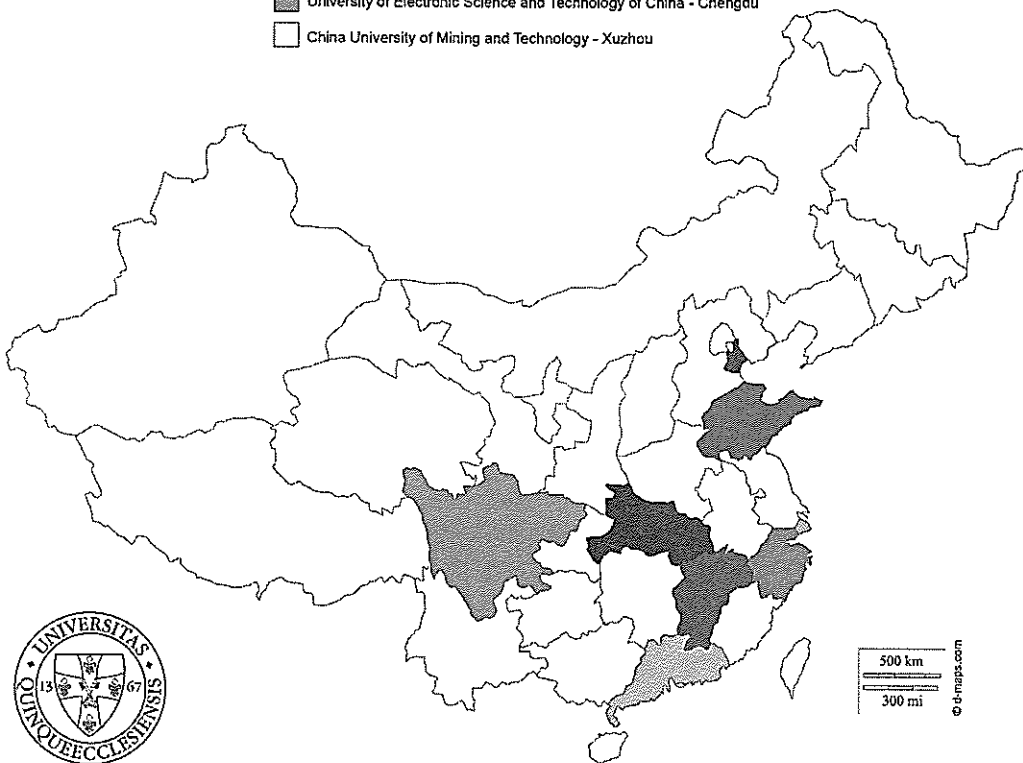
2. táblázat
A diákok száma a származási tartományuk szerint, 2019³⁶

Tartományi szintű közigazgatási egység	Diákok száma
Csöcsiang	135
Santung	106
Csiangszu	103
Hszincsiang–Ujgur Autonóm Terület	96
Szecsuan	75
Peking tartományi jogú város	54
Honan	54
Csianghszi	47
Kuangtung	36
Liaoning	36
Hupej	35
Sanghaj tartományi jogú város	33
Hopej	32
Csungking tartományi jogú város	30
Sanhszi	27
Honan	25
Anhuj	24
Kanszu	24
Hejlungcsiang	18
Senhszi	14
Jünnan	13
Csilin	13
Tiencsin tartományi jogú város	12
Belső-Mongólia Autonóm Terület	12
Kujcsou	11
Kuanghszi–Csuang Autonóm Terület	10
Fucsien	9
Ninghszia–Huj Autonóm Terület	8
Csinghaj	5
Hajnan	1
Hongkong Különleges Közigazgatási Terület	1
Tibeti Autonóm Terület	0
Makaó Különleges Közigazgatási Terület	0

36 Az adatok forrása: Pécsi Tudományegyetem, Kapcsolati és Nemzetköziesítési Igazgatóság.

4. ábra
A Pécsi Tudományegyetemnek a kétoldalú EM-ek
révén meglévő partnerintézményei 2019-ben³⁷

-  North China University of Science and Technology, Tangshan - Tianjin
-  Nanjing Audit University - Nanjing
-  Shanghai Institute of Technology - Sanghai
-  Shaoxing University - Shaoxing
-  Hangzhou Normal University - Hangzhou
-  Jingdezhen Ceramic Institute - Jingdezhen
-  Guangdong University of Foreign Studies - Guangzhou
-  Shandong University of Traditional Chinese Medicine - Jinan
-  Shandong Normal University - Jinan
-  Hubei University of Technology - Wuhan
-  University of Electronic Science and Technology of China - Chengdu
-  China University of Mining and Technology - Xuzhou

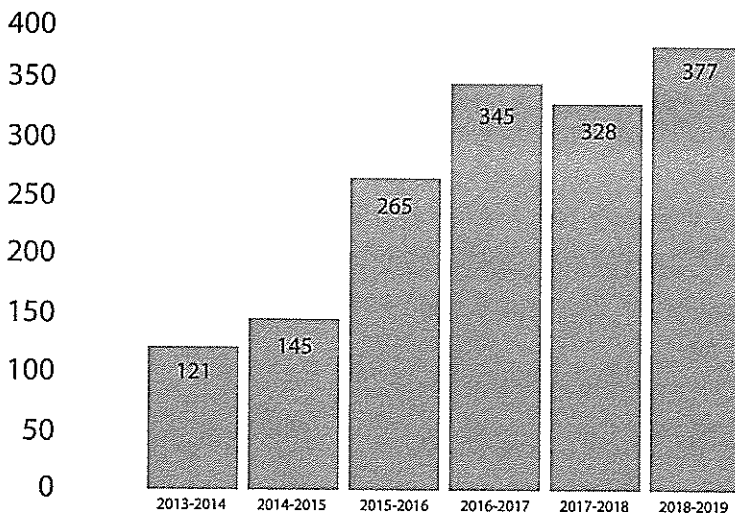


37 Az adatok forrása: Pécsi Tudományegyetem, Kapcsolati és Nemzetköziesítési Igazgatóság.



Az elmúlt hat tanév során megháromszorozódott a Pécsi Tudományegyetem kínai hallgatóinak a száma (5. ábra), s ma már Kínából érkezik oda a harmadik legtöbb diák a több mint 110 küldő ország közül. A kínai hallgatók zöme felveszi az egyéves felkészítő kurzust is, amely egy, a Nemzetközi Tanulmányok Központjában zajló komplex, integrált előkészítő program, s célja a külföldi diákok nyelvi készségeinek a fejlesztése és a magyar felsőoktatásba történő integrációjuk elősegítése. A 2014–2015-ös tanévben nagyszámú diák végezte el a kurzust, akik a következő tanítási évben (2015–2016) már a Műszaki és Informatikai Karon vagy a Közgazdaságtudományi Karon folytatták a tanulmányaikat. Természetesen az EM-partnerek is hozzájárultak a kínai hallgatók számának növekedéshez, de általánosságban elmondható, hogy ők maguk is szívesen és gyakran választják ezeket a karokat. A Bölcsészettudományi Karra jelentkezőknek viszont Pécsre kerülésük előtt egy évig magyar nyelvet kell tanulniuk Budapesten (a Balassi Intézetben). Összességében kijelenthető, hogy a kínai hallgatók többsége részt vesz valamilyen alapképzésben, mivel közvetlenül a középiskola befejezése után jelentkeznek a magyar egyetemre. Újabb növekedés volt megfigyelhető a 2018–2019-es tanévben, elsősorban a (2 vagy 4 hetes) nyári egyetem résztvevőinek köszönhetően, akik közül néhányan egy évvel később egy féléves vagy egy teljes képzésre visszatértek Pécsre.

5. ábra
A kínai diákok számának tanévenkénti alakulása
a Pécsi Tudományegyetemen (2013–2019)³⁸



³⁸ Az adatok forrása: Pécsi Tudományegyetem, Kapcsolati és Nemzetköziesítési Igazgatóság.

Összefoglalás

Dolgozatunk, amely a Kínai Népköztársaság és Magyarország diplomáciai kapcsolatfelvételének 70. évfordulójára született, a felsőoktatás és a kutatás területén meglévő kínai–magyar kapcsolatokat tekintette át. Felvázoltuk néhány személy karriertörténetét is, akik jelentősen hozzájárultak a kétoldalú viszony fejlődéséhez. Mindebből levonhatjuk azt a következtetést, hogy a volt hallgatók fontos szerepet játszhatnak a két ország közti kapcsolatok fenntartásában, valamint további szektorokban való kialakításában is, hiszen ők nemcsak megtanulták az adott ország nyelvét, hanem késztetést is éreznek arra, hogy elevenen tartsák a kapcsolatot egykori iskolájukkal, illetve azokkal a közösségekkel, amelyekben éveket töltöttek. Részletesen megvizsgáltunk néhány történelmi időszakot, ezáltal a kínai–magyar együttműködést a nemzetközi kapcsolatok tágabb kontextusába helyeztük. Különös figyelmet szenteltünk a magyar *Stipendium Hungaricum* ösztöndíjprogramnak, amely fontos „puha hatalmi” eszköznnek bizonyult a Magyarország és az adott partnerország közti kétoldalú diplomáciai kapcsolatok alakításában. A Tempus Közalapítvány (a programot koordináló kormányügynökség) legfrissebb országos adatai és a Pécsi Tudományegyetemre fókuszáló esettanulmányunk bepillantást kínált témánk legújabb dinamikájába, illetve azt is megmutatta, hogy a felsőoktatásnak az egyre jobban felgyorsuló nemzetközivé válása miatt az intézményektől ma már elvárják, hogy a színvonaluk és a hírnevük növelése érdekében újításokkal álljanak elő, és minden alkalmat megragadjanak a kétoldalú együttműködésre.



Irodalomjegyzék

- „285/2013. (VII. 26.) Korm. rendelet a Stipendium Hungaricumról”. *Wolters Kluwer*. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300285.KOR>.
- Bárdi László. *Őstörténetünk ösvényein*. Pécs: Pro Pannonia Kiadó, 2016.
- Bárdi László. Személyes interjú, 2019. szeptember 2.
- Békés Csaba és Vékony Dániel. „Unfulfilled Promised Lands: Missed Potentials in Relations Between Hungary and the Countries of the Middle East, 1955–75”. In *Warsaw Pact Intervention in the Third World. Aid and Influence in the Cold War*, szerk. Philip E. Muehlenbeck és Natalia Telepneva, 271–97. London–New York: I.B. Tauris, 2018.
- China–CEE Institute. „China–CEE Institute”. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://china-cee.eu/structure/>.
- GINELLI Zoltán. „Hungarian Experts in Nkrumah’s Ghana. Decolonization and Semiperipheral Postcoloniality in Socialist Hungary”. *Mezosfera.org*. A letöltés ideje: 2019. július 21. <http://mezosfera.org/hungarian-experts-in-nkrumahs-ghana/>.
- Gong, Kunyu. „A magyartanítás múltja és jelene Pekingben”. *THL2: Journal of Teaching Hungarian as a 2nd Language and Hungarian Culture* no. 1–2. (2008): 44–47. A letöltés ideje: 2019. június 18. <https://epa.oszk.hu/01400/01467/00004/pdf/044-047.pdf>.
- Govt.Chinadaily.com.cn. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. http://govt.chinadaily.com.cn/a/201905/30/WS5cf0d300498e079e680221b8_2.html.
- Hanban News. „Europe’s First Confucius Institute for Traditional Chinese Medicine Celebrates Its First Anniversary”. 2016. április 13. A letöltés ideje: 2019. szeptember 7. http://english.hanban.org/article/2016-04/13/content_637979.htm.
- Kissinger, Henry. *On China*. New York: Penguin Books, 2012.
- Lampton, David M. *The Three Faces of Chinese Power. Might, Money, and Minds*. Berkeley–Los Angeles: University of California Press, 2008.
- Magyar–Kínai Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium, <http://magyar-kinai.hu>.
- Magyarország Nagykövetsége, Peking. „Kétoldalú tudományos kapcsolatok fejlődése”. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://peking.mfa.gov.hu/hun/search?q=k%C3%A9toldal%C3%BA+tudom%C3%A1nyos+kapcsolatok>.
- Magyarország Nagykövetsége, Peking. „Magyar–kínai oktatási kapcsolatok dióhéjban”. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://peking.mfa.gov.hu/eng/page/magyar-kinai-oktatasi-kapcsolatok-diohejban>.
- Matura Tamás. „China–CEE Trade, Investment and Politics”. *Europe–Asia Studies* 71. no. 3. (2019): 388–407.
- Ministry of Foreign Affairs, „Sino–Hungarian Relations”, *China Daily*. A letöltés ideje: 2019. augusztus 20. http://www.chinadaily.com.cn/english/doc/2004-06/08/content_337607.htm.

- Országgyűlés külügyi bizottsága. „Jegyzőkönyv az Országgyűlés Külügyi bizottságának 2015. május 20-án, szerdán, 9 óra 50 perckor kezdődően az Országház főemelet 55. számú tanácstermében megtartott üléséről”. A letöltés ideje: 2019. szeptember 4. <https://www.parlament.hu/documents/static/biz40/bizjkv40/KUB/1505201.pdf>.
- Pécsi Tudományegyetem, Kapcsolati és Nemzetköziesítési Igazgatóság, 2019. Romsics Ignác. *Magyarország története a 20. században*. Budapest: Osiris Kiadó, 2003.
- Salát Gergely. „Budapesttől Pekingig. A magyar–kínai kapcsolatok története”. *Konfuciusz Krónika* 3. no. 2. (2009): 8–11. http://www.konfuciuszintezet.hu/letoltesek/pdf/Konfuciusz_Kronika_2009-2.pdf.
- Salát Gergely. „Budapesttől Pekingig. A magyar–kínai kapcsolatok múltja”, *Ázsiamánia* (blog). A letöltés ideje: 2019. október 20. <http://www.asiamania.hu/azsia-blog/tudomany/salat-gergely-budapesttol-pekingig-a-magyar-kinnai-kapcsolatok-multja>.
- Tarrósy István és Vörös Zoltán. „Hungary's Global Opening to an Interpolar World”. *Politeja* 2, no. 28. (2014): 139–162.
- Tempus Közalapítvány. „2018. évi jelentkezési adatok”. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://tka.hu/palyazatok/7619/statisztikak>.
- Tempus Közalapítvány. A letöltés ideje: 2019. szeptember 5. <https://tka.hu/>.
- Yahuda, Michael B. „China and Europe: The Significance of a Secondary Relationship”. In *Chinese Foreign Policy. Theory and Practice*, szerk. Thomas W. Robinson és David Shambaugh. 266–82. Oxford: Clarendon Press, 1994.